

Европски пројекат, ма колико био идеалистичан, одувек је био пројекат који је водила елита. Али сасвим је друга ствар подстицати технократе да руководе државама, наизглед избегавајући демократске процесе и наметати им политику која доводи до широко распрострањене беде.

Чињеница је да је велики део Европске уније у депресији иако европски лидери зазиру од те речи. Пад економског учинка у Италији од почетка кризе еквивалентан је оном из 1930-их. Стопа незапослености у Грчкој сада превазилази 60 одсто, а у Шпанији је изнад 50 одсто. Уништењем људског капитала цепа се европско друштвено ткиво а будућност је доведена у опасност.

Економски „лекари“ кажу да „пацијент“ мора да буде издржљив. Политички лидери који дају другачије предлоге жигосани су као популисти. Чињеница је, међутим, да лек не делује, а нема ни наде да хоће, односно неће имати горе последице од болести. Заправо, биће потребно десет и више година да се поврате губици настали у овом процесу штедње.

Укратко, грађане није навео ни популизам ни ускогрудост да одбаце политику која им је наметнута. Уврежено је схватање да је та политика веома обмањујућа.

Поједностављена дијагноза европских проблема да кризне земље живе ван оквира својих могућности очито је бар делимично погрешна. Шпанија и Ирска су пре кризе имале фискалне суфиците и мале односе дуга и БДП. Када би Грчка била једини проблем, Европа би могла лако да изађе с њим на крај.

Европи је потребан већи фискални федерализам, а не само централизован надзор

националних буџета. Европи дефинитивно не мора да буде потребно да однос између трошкова на федералном и државном нивоу буде два према један као у Сједињеним Државама.

Такође је потребна банкарска унија. Али потребно је да то буде права унија са заједничким осигурањем депозита и заједничким процедурама за налажење решења као и заједничким надзором. Такође су потребне еврообвезнице или неки еквивалентни инструмент.

Европски лидери признају да ће без раста наставити да се повећавају терети дуга и да су мере штедње саме по себи стратегија против раста. Ипак, пролазе године а стратегије раста нема на столу, иако су њене компоненте добро познате – политика која се бави унутрашњом неравнотежом у Европи и огромним спољним суфицитима Немачке, који су сада раме уз раме с кинеским (и више него двоструко већи у односу на БДП). То конкретно подразумева повећање плата у Немачкој и индустријску политику која промовише извоз и продуктивност у европским периферним економијама.

Оно што неће да функционише, бар у већини држава еврозоне јесте унутрашња девалвација, односно смањење плата и цена јер би то повећало терет дуга за домаћинства, фирме и владе. А с поравњањима у различитим секторима који се одигравају различитим брзинама, дефлација би подстакла масовне деформације у економији.

Европски пројекат је био и остао велика политичка идеја. Он има потенцијала да промовише и просперитет и мир. Али, уместо да јача солидарност у Европи, он сеје семе раздора у оквиру држава и између њих. Европски лидери стално обећавају да ће учинити све што је неопходно да се спасе евро. Обећање председника Европске централне банке Марија Драгија да ће учинити „*све што је потребно*“ успело је да успостави привремени мир. Али Немачка стално одбацује сваку политику која би обезбедила дугорочно решење. Стиче се утисак да ће Немци учинити све осим онога што је потребно.

Наравно, Немци невољно прихватају чињеницу да је неопходно постојање банкарске уније, која укључује заједничко осигурање депозита. Али брзина којом они приступају таквим реформама никако није у сагласности с тржиштима. Банкарски системи у неколико земаља већ се једва одржавају у животу. Колико ће их још бити на интензивној

нези пре него што банкарска унија постане реалност?

Да, Европи је потребна структурална реформа, као што тврде заговорници мера штедње. Али највећи ефекат ће имати структуралне реформе институционалних аранжмана еврозоне, а не реформе у оквиру појединачних земаља. Ако Европа не жели да спроведе ове реформе, можда ће морати да пусти евро да умре да би се спасла.

Економска и монетарна унија ЕУ била је средство за постизање циља, а не циљ сама по себи. Стиче се утисак да је европско изборно тело схватило да према актуелним аранжманима, евро поткопава оно због чега је створен. То је једноставна чињеница коју европски лидери тек треба да схвате.

Аутор је добитник Нобелове награде за економију и професор на Универзитету Колумбија

(Данас)